

echilibrat care, fără a face economie de acid, atunci când este cazul, da Cezarului ce este al Cezarului și artiștilor ce este al artiștilor. Îi urmărește cu insistență pe regizorii de valoare – pe Mihai Măniuțiu și pe Victor Ioan Frunză, pe Alexandru Tocilescu și pe Tompa Gábor; nu-i uită nicio clipă și îi comentează prompt pe Radu Afrim, pe Felix Alexa, pe Vlad Massaci și pe Radu Alex. Nica. Actorilor le rezervă pagini substanțiale de cronică. La fel scenografilor și celorlalți contribuabili la realizările scenice, încât cronicile lui sunt întotdeauna comentarii complete asupra evenimentului teatral avut în vedere. Mai mult decât atât, găsim în acestea ample analize asupra textului dramatic, cu trimiteri la bibliografiile de primă importanță, infuzii teoretice și comparații ale spectacolelor comentate cu realizări anterioare de referință, ceea ce conferă cronicilor sale o ținută culturală de cea mai aleasă factură. Peste tot întâlnim referiri la exegeze și la exegeți autorizați, încât majoritatea cronicilor sunt exemplare sub aspectul *culturii teatrale*.

Fără a nega prezența și rolul criticilor din noua generație care – prin... tradiție, dar mai ales prin natura lucrurilor – sunt adesea teribiliști și negatori prin definiție a tot ce nu vine de la ei și prin ei, Mircea Morariu îi admonestează calm, uneori polemic, atrăgându-le atenția că folosesc un limbaj atât de metaforic, încât din cronicile lor nu se înțelege niciodată dacă le-a plăcut ori ba un spectacol și de ce le-a plăcut sau ba. Opinia aceasta se asociază consonant cu cea despre *altfelismul* noii dramaturgii. În două comentarii – *Eșecul altfelismului* și *Crize* – își dezvoltă punctul de vedere, iarăși solid și argumentat și cu exemple de netăgăduit, asupra stării nu tocmai strălucite a pretinsetor înnoiri din teatrul românesc.

Deși elaborată în decursul unui an întreg, pe măsură ce criticul viziona spectacolele, cartea pare scrisă dintr-o răsufare, într-atât e de unitară în concepție și stil. Iar imaginea pe care aceasta ne-o oferă asupra anului teatral 2009, chiar dacă nu completă, e una definitorie, îngăduindu-i atât iubitorului de teatru, cât și profesionistului să-și formeze un punct de vedere substanțial asupra peisajului teatral românesc în care figurează toate formele de relief, de la culmi însorite și învăluite în aer proaspăt, la forme colinare calme și la văi prăpăstioase, cu grohotișuri și ape tulburi.

* Mircea Morariu, *2009, un an teatral, așa cum l-am văzut*, Editura Universității din Oradea, 2010, 369 pp.

Bogdan ULMU

Memoriile unui crocodil dezamăgit...

Cioran spunea că *adevărul* unui scriitor trebuie căutat în scrisori și memorii, nu în opera literară. Avea dreptate, credeam, până să citesc jurnalul lui Tennessee Williams. Pentru că, dacă ne luăm după amintirile sale (*Memorii ale unui bătrân crocodil*, Editura Minerva, 2009), vom conchide ori că marele dramaturg nu era *adevărat* (și-asta-i imposibil!), ori că era definit de un adevăr (pardon de expresie)... *jegos*.

Până să am proasta inspirație să citesc această carte, aveam un mare respect pentru talentul dramaturgului. Și acum îl apreciez ca scriitor – este unul dintre cei mai mari, ai lumii, nu doar ai Americii! – , dar dezvăluirile-i diariste m-au făcut să simt gus-tul dezamăgirii. Să mă explic: nu faptul că era homosexual m-a indignat, ci indecența cu care-și rememora aventurile de *gay*, parcă mândrindu-se, cu cuceririle-i deplorabile și bolile venerice deloc stimabile! Și la heterosexuali nu dă bine ...lauda de sine, precum

la pederastă! (acum doi-trei ani, o poetă celebră, de limbă română, a publicat un jurnal din care reieșea că a fost femeia fatală, iubită cu disperare de toți scriitorii români: nu m-ar fi interesat cartea nici dacă respectiva ar fi fost o doamnă prezentabilă, însă era de-o urâțenie... fascinantă!).

Mai ales când dramaturgul s-a învățat într-o lume care colcăia de personalități artistice arhircunoscute – Hemingway, Sartre, Greta Garbo, Elia Kazan, Anna Magnani, Marlon Brando, Harold Clurman, Paul Newman, E. Evtușenko, Michael York, Visconti, John Gielgud, Peter Glenville, John Gassner, Kenneth Tynan, Paul Scofield, Steinbeck ș.a.

În buna tradiție americană, și dramaturgul nostru, până să ajungă scriitor consacrat, a lucrat la o fermă ca ...ucigaș de porumbei, apoi la un magazin de încălțăminte, plasator de cinematograful, efemer scenarist la MGM și, în fine, dramaturg. Celebru.

Pe lângă deviația sexuală, Tennessee a mai suferit, în ciudata lui existență, de: maladie cardiovasculară, insomnie, etilism, cataractă, hepatită, mononucleoză, dependent de sedative, demență..., fiind un isteric notoriu și-un pacient fidel al spitalelor, din care dorea mereu să evadeze.

Și traducătoarea cărții, respectabila profesionistă Antoaneta Ralian, parcă *moșăie* uneori, traducând neromânește, pesemne dezgustată de tonul general al cărții: „*Pescărușul* este cea mai mare dintre piesele moderne cu excepția, poate, a *Mutter Courage*” (p. 78); „dă drumul animalului ăștia să se-ntoarcă în pădure, pentru că acolo aparține” (p. 320); „nu mai pot îmbrăca pantofii” (*ibidem*); „unul dintre cele mai preferate de mine teatre” (p. 357). Mă rog, cartea are și doi redactori trecuți pe coperta interioară, care ar fi putut îndrepta stângăciile de limbă.

Și totuși, cu greu, desprinzi din noianul gândurilor diaristului câteva idei limpezi și demne de reținut; dar propunem, totuși: „influența lui Cehov [asupra operei sale] are preponderență asupra tuturor celorlalte”, p. 78 (de altfel, din memorii reiese clar că majoritatea pieselor sale, precum și cele aparținând lui Cehov au căzut la premieră!); „teatrul este singurul lucru care mi-a salvat viața” (p. 79); „ori de câte ori îmi vorbește cineva despre *geniu*, îmi pipăi un buzunar sufletesc, să mă asigur că portofelul e încă acolo” (p. 128); „mereu am simțit că mi s-a blocat scrisul, dar îmi place atât de mult să scriu, încât întotdeauna îmi croiesc drum prin blocaj” (p. 289); „lumea fanteziilor e singura lume locuibilă pentru un artist” (p. 350) ș.a.m.d.

Cartea acestui trist, nefericit și bolnav dramaturg îți lasă un dublu regret: față de subiectul preferat al memorialistului (iubirile-i punitive) și față de eludarea *adevăratelor* subiecte interesante – întâlnirile-i, celebre, cu lumea teatrului.

Dar unde scrie că în viață ai parte numai de lecturi pe măsura așteptărilor?...

